

Bjorn Dapi og Anne Mette Ødegård

Kjennetegn ved utelivsbransjen etter pandemien

Analyser av registertall

Kjennetegn ved utelivsbransjen etter pandemien. Analyser av registertall

Dette notatet handler om hvordan utelivsbransjen er «gjenreist» etter pandemien. Ved hjelp av registerdata fra SSB sammenliknes antall foretak, omsetning, ulike kjennetegn ved de sysselsatte, og organisasjonsgrad og tariffavtaledekning før og etter pandemien. Tallene er i hovedsak fra 2018 og 2023.

Innhold

1 Innledning	2
2 Foretak, sysselsatte og omsetning	3
2.1 Omsetning.....	4
2.2 Sammenligning med overnatting og detaljhandel 2015–2023	5
3 Utdanning	7
4 Innvandrings- og landbakgrunn	9
5 Stillingsstørrelser	11
6 Turnover	13
7 Organisasjonsgrad og tariffavtaledekning	14
8 Lønn	15
8.1 Fordeling av lønnsforhold etter landbakgrunn	15
8.2 Fordeling av lønnsforhold i forhold til allmenngjort minstesats	16
9 Oppsummering	19
Referanser	21

1 Innledning

Utelivsbransjen var en av de bransjene som ble hardest rammet av koronapandemien. I midten av april 2020 viste en undersøkelse blant NHOs medlemsbedrifter at 96 prosent av virksomhetene i servering og uteliv hadde gått til permitteringer som følge av pandemien, og 63 prosent manglet penger til å betale regninger (NHO Reiseliv, 2020). Det bredte seg derfor stor usikkerhet om hvordan dette kunne påvirke næringen på sikt.

Fafo har ved to tidligere anledninger undersøkt forholdene i utelivsbransjen, i 2014 og 2020 (Trygstad et al., 2014; Ødegård et al., 2020). Bransjen har blant annet vært kjennetegnet av å ha mange små virksomheter og lav organisasjonsgrad, både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden. Det er beskjedne krav til formell kompetanse, og derfor har utelivsbransjen fungert som en viktig inngangsport til arbeidslivet. Mange av arbeidstakerne er unge studenter eller har innvandringsbakgrunn.

Useriøs virksomhet er en utfordring for deler av utelivsbransjen. I løpet av det siste tiåret er det innført en rekke tiltak med mål om å forbedre forholdene, som allmenngjøring av tariffavtalen (Riksavtalen) fra 2018. I 2013/2014 ble det etablert et treparts bransjeprogram og det ble opprettet en ordning med regionale verneombud for hotell-, restaurant- og renholdsbransjen (Ødegård et al., 2020). En av konklusjonene i rapporten fra 2020 var at allmenngjøring av tariffavtalen var det tiltaket som hadde satt sterkest spor når det gjelder å forbedre vilkårene for ansatte.

Utgangspunktet for dette notatet er å se nærmere på hvordan bransjen er «gjenreist» etter pandemien. Ved hjelp av registerdata fra SSB sammenliknes antall foretak, omsetning, ulike kjennetegn ved de sysselsatte, og organisasjonsgrad og tariffavtaledekning før og etter pandemien. Tallene er fra 2018 og 2023. Utelivsbransjen er definert som næringsvirksomhet innenfor restaurantvirksomhet (NACE 56.1) og drift av barer (NACE 56.3).

2 Foretak, sysselsatte og omsetning

I dette kapittelet beskrives antall foretak, sysselsatte og omsetning i utelivsbransjen før og etter pandemien, nærmere bestemt i årene 2018 og 2023. I tillegg ser vi nærmere på hvordan situasjonen var under pandemien og utviklingen siden 2015.

I 2023 var 62,8 prosent av alle foretakene innen overnatting og servering tilknyttet utelivsbransjen. I 2018 utgjorde foretakene i utelivsbransjen 64 prosent av næringen totalt (Ødegård et al., 2020). Med andre ord har utelivsbransjen i hovedsak beholdt sin posisjon til tross for nedstengningene under pandemien.

Restaurantvirksomhet er den dominerende grenen innenfor næringen «overnatting og servering». Utelivsbransjen omfatter, som nevnt, restauranter og barer. I 2023 var det 8 514 foretak¹ i utelivsbransjen, som tilsier en økning på 719 foretak fra 2018. Antall sysselsatte i bransjen, målt ved bosatte personer per fjerde kvartal, var 61 755 personer i 2023. Dette er om lag 6 300 høyere enn antall sysselsatte i 2018. I tabell 1 vises også antall foretak og sysselsatte i de to andre delbransjene i overnattings- og serveringsnæringen, det vil si catering og kantiner og overnattingsvirksomhet.

Tabell 1. Antall foretak og sysselsatte 2023 og 2018, i restauranter, barer, catering/kantiner og overnatting.
Kilde: Statistikkbanken tabell 13470, SSB

	Foretak 2023	Foretak 2018	Sysselsatte 2023	Sysselsatte 2018
Restaurantvirksomhet (NACE 56.1)	7932	7212	57 658	52 273
Drift av barer (NACE 56.3)	582	583	4 097	3 215
Cateringvirksomhet og kantiner (NACE 56.2)	1655	1363	12 360	12 023
Overnattingsvirksomheter (NACE 55)	3392	2977	28 488	27 055
Overnatting og servering i alt	13 561	12 135	102 603	94 566

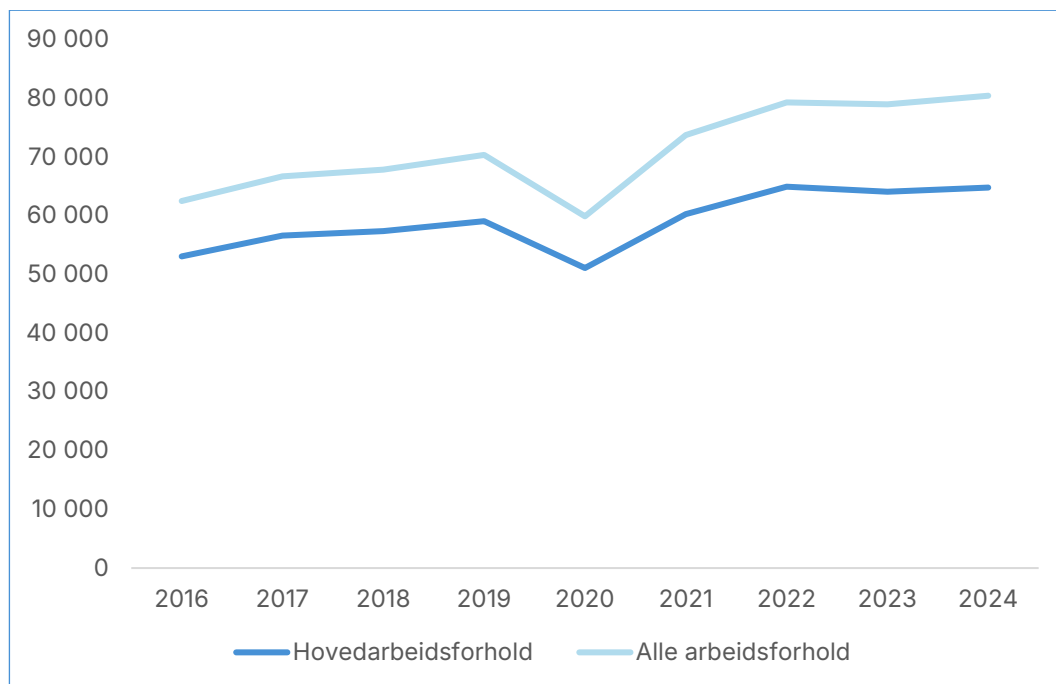
Merknad: Antall foretak gjelder hele kalenderåret, men sysselsatte omfatter bosatte personer per 4. kvartal.

Etter et betydelig fall under pandemien, hentet sysselsettingen i utelivsbransjen seg opp relativt raskt, og den har holdt seg nokså stabilt deretter. I figur 1 vises utviklingen i antall lønnstakere, bosatte og ikke-bosatte, med hovedjobb i utelivsbransjen per fjerde kvartal i årene fra 2016 til 2024. Antall lønnstakere med hovedjobb i en bransje er lavere

¹ Ifølge SSBs definisjon er et foretak den minste kombinasjonen av juridiske enheter som produserer varer eller tjenester. Et foretak kan bestå av en eller flere virksomheter. En virksomhet defineres som en lokalt avgrenset funksjonell enhet som i hovedsak driver med aktiviteter innenfor en næringsgruppe.

enn sysselsettingen i bransjen, ettersom sistnevnte inkluderer også selvstendig næringsdrivende og lønnstakere som kun har en bijobb i bransjen, men det gir et godt bilde på sysselsettingsutviklingen over tid. I figuren vises det også antall jobber, det vil si summen av hovedjobb og bijobb, som en supplerende indikator for sysselsettingsendringer over tid. Antall arbeidsforhold økte med 12,6 prosent fra fjerde kvartal 2016 til fjerde kvartal 2019, mens det var et fall med om lag 10 000 jobber (-15,7 prosent) i fjerde kvartal 2020.

Figur 1. Lønnstakere i hovedarbeidsforhold og alle arbeidsforhold i utelivsbransjen. Fjerde kvartal, 2016–2024. Kilde: Statistikkbanken SSB

I fjerde kvartal 2022, da smitteverntiltakene var opphevet, var antallet jobber 12,7 prosent høyere enn i fjerde kvartal 2019, det vil si rett før pandemien. I årene 2022–2024 har antallet flatet ut. Figur 1 viser at hovedarbeidsforhold og alle arbeidsforhold har en lik utvikling over tid.

2.1 Omsetning

I 2023 hadde virksomheter i restaurantbransjen en omsetning på 62,2 milliarder kroner. I barer var omsetningen på 3,6 milliarder kroner (5,4 prosent av den samlede omsetningen i utelivsbransjen). Omsetningen i 2018 og 2023 og utviklingen i perioden, inkludert catering/kantiner, er gjengitt i tabell 2.

Tabell 2. Omsetning i 2018 og 2023, restauranter, barer, catering/kantiner og overnatting og endring i perioden. Kilde: Statistikkbanken SSB

	Omsetning (mill. kr.) 2023	Omsetning (mill. kr.) 2018	Endring (mill. kr.) 2023–2018
Restaurantvirksomhet (NACE 56.1)	62 222,3	43 525,6	+18 696,7
Drift av barer (NACE 56.3)	3 558,7	2 751,1	+807,6
Cateringvirksomhet og kantiner (NACE 56.2)	12 451,9	8 950,7	+3 501,2
Overnattings- virksomheter (NACE 55)	46 014,2	31 877,9	+14 136,3
Overnatting og servering i alt	124 247,1	87 105,3	+37 141,8

I 2018 var den samlede omsetningen i utelivsbransjen på 46,3 milliarder kroner, mens den var på 65,8 milliarder kroner i 2023. Det har med andre ord vært en vekst på 19,5 milliarder kroner i perioden. Dette er en betydelig økning som trolig overvurderer veksten i den økonomiske aktiviteten i 2023. Inflasjonene var særlig høye det året, på 5,5 prosent som årsgjennomsnitt, og prisveksten i råvarer bidro sterkt. Den økte omsetningen i bransjen reflekterer dermed virksomheter som delvis prøver å dekke de høyere kostnadene i 2023 ved å øke prisene sine. Derfor er det viktig å se på flere indikatorer når vi undersøker aktiviteten i utelivsbransjen før og etter pandemien, slik vi gjør i neste avsnitt.

2.2 Sammenligning med overnatting og detaljhandel 2015–2023

For å sette utelivsbransjen inn i et større bilde, sammenlignes den prosentvise utviklingen i sysselsetting, omsetning, lønnskostnader og foretak med overnatting og detaljhandel, som er to andre bransjer i servicesektoren i perioden 2015–2023. Året 2015 brukes som utgangspunkt. De økonomiske konsekvensene av pandemien og smitteverntiltakene i utelivsbransjen ser ut til å ha vært mindre enn i overnatting. I 2021 var omsetningen i overnatting tilbake på 2015-nivå, mens uteliv hadde en økning på 18 prosent sammenlignet med 2015.

Tabell 3 Sysselsetting, omsetning, lønnskostnader og antall foretak i utelivsbransjen (NACE 56.1 og 56.3), overnatting (NACE 55) og detaljhandel (NACE 47) i forhold til nivå i 2015 (2015 = 100). Kilde: Tabell 08032 og tabell 12910, Statistikkbanken, SSB

	2015	2017	2019	2021	2023
Sysselsetting					
Uteliv	100	111	116	90	110
Overnatting	100	103	105	72	98
Detaljhandel	100	102	100	94	95
Omsetning					
Uteliv	100	115	127	118	170
Overnatting	100	109	122	100	164
Detaljhandel	100	104	109	125	132
Lønnskostnader					
Uteliv	100	116	131	121	181
Overnatting	100	106	118	92	148
Detaljhandel	100	105	110	116	128
Foretak					
Uteliv	100	106	109	111	117
Overnatting	100	100	105	112	118
Detaljhandel	100	96	93	97	99

Sysselsettingen økte i utelivsbransjen fra 2015 til 2019, og falt under pandemien i 2021. Fallet er mindre enn i overnatting, hvor det var 28 prosent lavere sysselsetting sammenlignet med 2015. I 2023 var sysselsettingen i uteliv 10 prosent høyere enn i 2015, omsetningen var 70 prosent høyere, lønnskostnadene 81 prosent høyere og veksten i antall foretak var på 17 prosent.

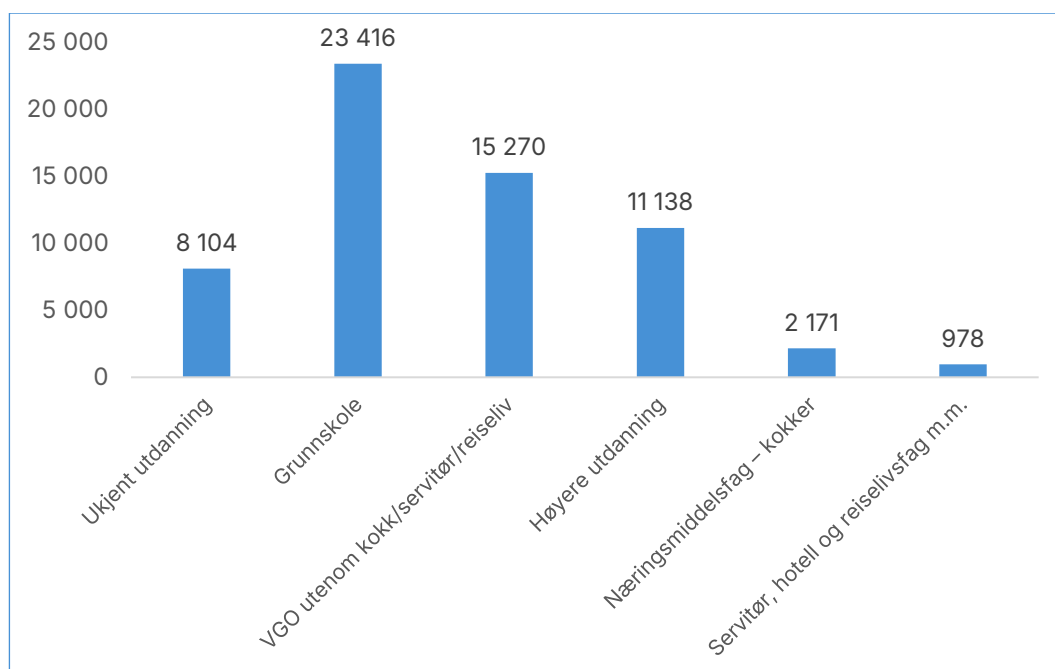
I alle tre bransjene følger lønnskostnader og omsetning hverandre tett over tid. Aktivitetene i overnatting og uteliv tok seg betraktelig opp i 2023. Kontrasten er stor fra omsetningen i detaljhandel som viser en mer stabil vekst etter 2015, uavhengig av pandemien.

3 Utdanning

Utelivsbransjen kjennetegnes ved at mange har lav eller ukjent utdanning. Dette har sammenheng med at det er mange unge i bransjen, som også kan være under utdanning, og en stor andel arbeidstakere med innvandringsbakgrunn. I 2023 var det om lag 8 100 personer som manglet opplysninger om utdanning, noe som utgjorde 13 prosent av alle sysselsatte i bransjen.

Figur 2 viser utdanningssammensetningen blant de sysselsatte i utelivsbransjen i 2023. Det er personens høyeste registrerte utdanning som legges til grunn. Personer med grunnskole som høyest fullført utdanning var den klart største gruppen med cirka 23 400 personer eller 38 prosent av sysselsatte.

Figur 2. Sysselsatte i utelivsbransjen fordelt på type utdanning. Bosatte lønnstakere (i hovedstilling) og selvstendige, 15–74 år. 2023

Kilde: SSB registerdata, egne beregninger.

Den nest største gruppen var sysselsatte med videregående utdanning, som til sammen utgjorde 30 prosent av alle sysselsatte. Blant sysselsatte med videregående utdanning skiller vi også ut kokker og personer med utdanning innen servitør-, hotell- og reiselivsfag. I 2023 var det i utelivsbransjen sysselsatt om lag 2 200 kokker (4 prosent av bransjens samlede sysselsetting) og cirka 1000 personer med videregående utdanning innen servitør-, hotell- og reiselivsfag (2 prosent). Om lag 11 000 sysselsatte hadde høyere utdanning, noe som tilsvarer 18 prosent av alle sysselsatte.

Tall fra 2018 viser om lag det samme mønsteret. Det var da 9 724 bosatte personer med ukjent utdanning, 19 354 med grunnskole som høyeste utdanning, 13 399 med videregående utdanning utenom kokk, servitør og reiseliv og 8 177 med høyere utdanning. Antallet med næringsmiddelfag (kokker mv.) var 2 303 og i den siste gruppen (servitør

mv.) var det 583 personer (Ødegård et al., 2020). Dette betyr at sysselsettingen økte for de fleste utdanningsgruppene fra 2018 til 2023. Unntakene var lavere antall sysselsatte med ukjent utdanning og lavere antall kokker.

4 Innvandrings- og landbakgrunn

Utelivsbransjen kjennetegnes av en stor andel innvandrere blant lønnstakerne. I 2023 utgjorde innvandrere 48 prosent av alle lønnstakerne med hovedjobb i utelivsbransjen, hvorav tre prosent av alle lønnstakerne var ikke-bosatte innvandrere og 45 prosent var bosatte innvandrere.²

I 2018 utgjorde innvandrere 46 prosent av arbeidstakerne, både bosatte og ikke-bosatte. Fordelingen etter land i 2023 (se tabell 4) er omtrent den samme som i 2018 (Ødegård et al., 2020).

Tabell 4. Lønnstakere, hovedstilling, 15 til 74 år, etter innvandringsbakgrunn og landbakgrunn. Antall og prosent. 2023. Kilde: SSB registerdata, egne beregninger

	Lønnstakere	Prosent
Ikke innvandrere	32507	52
Ikke-bosatte innvandrere	2170	3
Bosatte innvandrere	28361	45
Total	63 038	100
Bosatte innvandrere etter land		
Asia	14116	22
EU ØST	5062	8
Øvrige EU/EØS inkl. Sveits og UK	2471	4
Afrika	2464	4
Norden	1096	2
Øvrige Europa	1865	3
Sør- og Mellom-Amerika	1020	2
Nord-Amerika	205	0
Oseania	62	0
Total	28 361	45

² SSB definerer innvandrere som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Arbeidstakere som er født i Norge med foreldre med innvandrerforeldre regnes derfor ikke som innvandrere. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

Vi har ikke opplysninger om landbakgrunn til innvandrere som ikke er bosatt i Norge. Ser vi på bosatte innvandrere, kommer de fleste som jobber i utelivsbransjen fra asiatiske land (22 prosent av alle lønnstakere). Innvandre fra EU-land i Øst-Europa utgjør åtte prosent av lønnstakerne, mens personer fra øvrige EØS-land, Sveits og UK sett under ett utgjør fire prosent. Som vist i tabell 4, utgjør innvandrere fra afrikanske land også en relativt stor gruppe på fire prosent.

Sammenlignet med tallene fra forrige rapport (Ødegård et al., 2020), har antallet lønnstakere økt fra 2018 til 2023 med elleve prosent. Både antall bosatte innvandrere og norskfødte har bidratt til økningen. Bosatte innvandrere lønnstakere økte med 21 prosent fra 2018 til 2023, men norskfødte lønnstakere økte med sju prosent i samme periode. Antall ikke-bosatte innvandrere gikk imidlertid ned fra cirka 2 500 i 2018 til cirka 2 200 lønnstakere i 2023. Vi kan ikke utelukke at nedgangen skyldes at flere ikke-bosatte innvandrere velger å bosette seg i Norge. Men, en mer sannsynlig forklaring er at det norske arbeidsmarkedet har blitt mindre attraktivt og at det har kommet færre ikke-bosatte innvandrere til utelivsbransjen i de seinere årene. Dette kan sees i lys av en svakere kronekurs i 2023 sammenlignet med 2018.³ I tillegg har lønningene økt og arbeidsledigheten blitt redusert i viktige avsenderland (Bøckmann et al., 2024).

---

³ <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/konjunkturer/artikler/hva-pavirker-kronekursen>

5 Stillingsstørrelser

I utelivsbransjen er det i 2023 44 prosent som jobber heltid og 56 prosent som har en deltidsstilling. Det er også mange som har svært små stillinger. Det vil si at de jobber under ti timer per uke (se figur 3). Som nevnt tidligere, skyldes dette at det er mange unge arbeidstakere i bransjen, og de kombinerer ofte jobb og utdanning.

Tabell 5 viser andelen som jobber heltid og deltid blant bosatte arbeidstakere i hovedstilling i 2023 og 2018. Heltid er definert som en jobb der arbeidsgiveren rapporterer en stillingsprosent på 100. Det er 37 prosent blant kvinnene og 53 prosent blant mennene som jobber heltid i 2023.

Heltidsstillinger er mindre vanlige i 2023 enn i 2018, med en reduksjon på tolv prosentpoeng, fra 56 prosent i 2018 til 44 prosent i 2023. Dette gjelder både menn og kvinner. 63 prosent av menn i utelivsbransjen jobbet heltid i 2018, mens tilsvarende andel var på 53 prosent i 2023. Blant kvinner jobbet 50 prosent av lønntakerne heltid i 2018 og 37 prosent i 2023.⁴

Tabell 5. Bosatte lønntakere i hovedstilling fordelt på heltid og deltid. Utelivsbransjen (NACE 56.1 og 56.3). 2023 og 2018. Prosent. Kilde: SSB registerdata, egne beregninger

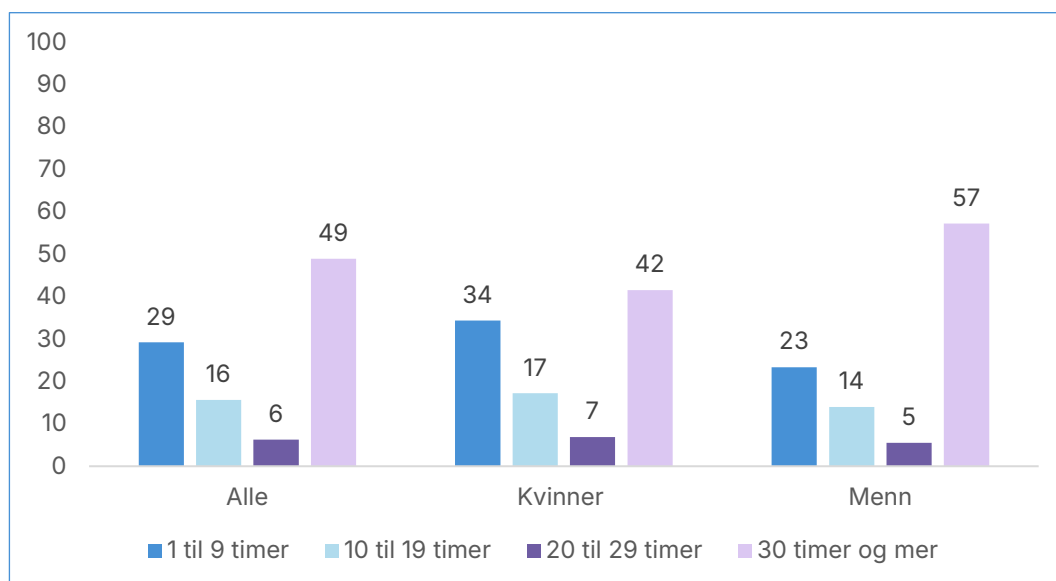
	Heltid 2023	Heltid 2018	Deltid 2023	Deltid 2018
Menn	53	63	47	37
Kvinner	37	50	63	50
I alt	44	56	56	44

Om lag halvparten av bosatte lønntakere med hovedjobb i utelivsbransjen jobber under 30 timer per uke. De fleste med deltidsstilling jobber under 10 timer per uke, og de utgjør 29 prosent av alle lønntakerne. 16 prosent har stillingsstørrelser på 10 til 19 timer per uke, og seks prosent jobber mellom 20 og 29 timer per uke.

---

⁴ Vi benytter oppdaterte opplysninger fra registerdata for å regne ut heltidandelen i 2018, og disse viser en høyere heltidsandel i utelivsbransjen enn det som ble rapportert i Ødegård et al. (2020).

Figur 3. Bosatte lønnstakere (hovedstilling) fordelt etter stillingsstørrelse per uke og kjønn. Utelivsbransjen (NACE 56.1 og 56.3) 2023. Prosent. Kilde: SSB registerdata, egne beregninger

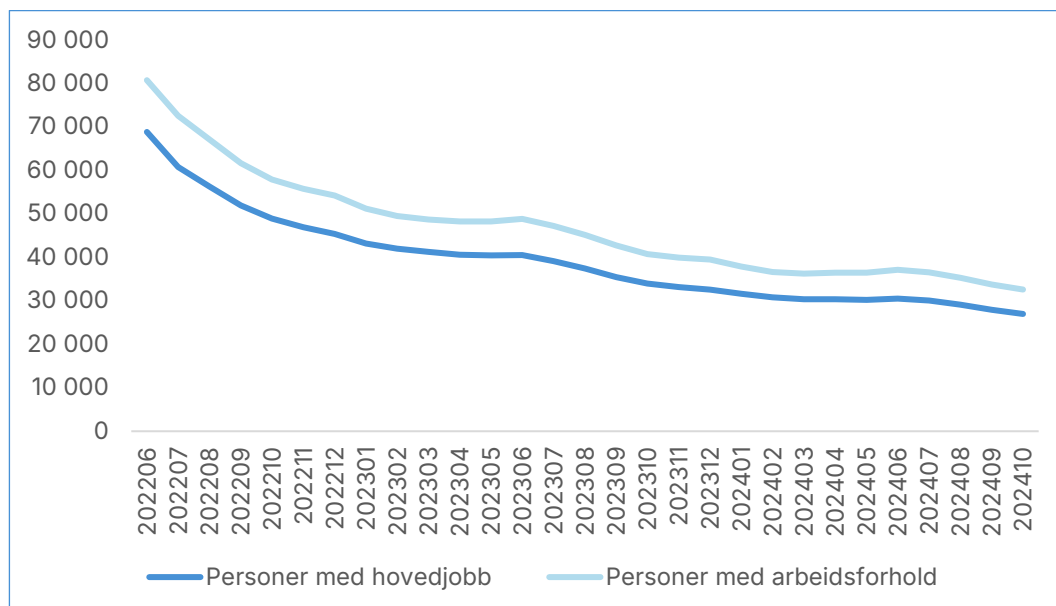
I figur 3 vises også fordelingen etter stillingsstørrelse for kvinner og menn. Det er tydelige kjønnsforskjeller. Blant lønnstakere med stilling mellom 1 til 9 timer per uke er det 34 prosent kvinner og 23 prosent menn. Det er også en lavere andel kvinner (42 prosent) enn menn (57 prosent) som jobber 30 timer per uke eller mer.

6 Turnover

En bransje med mange unge arbeidstakere og mange som kombinerer arbeid og utdanning vil også ha høy gjennomstrømming (turnover) av arbeidstakere. Det vil si at mange arbeidstakere forlater jobben etter ganske kort tid og at arbeidsgiverne må rekruttere nye. Dette har også betydning for opplæring og bransjeeerfaring (Ødegård et al., 2020).

Figur 4 viser hvor mange av arbeidstakerne som hadde hovedjobb i utelivsbransjen per juni 2022 som gjenfinnes i bransjen de påfølgende månedene fram til oktober 2024 («personer med hovedjobb»). I tillegg viser figuren hvor mange av arbeidstakerne som hadde et arbeidsforhold, enten hovedjobb eller bijobb, i utelivsbransjen per juni 2022 som gjenfinnes i utelivsbransjen i de påfølgende månedene fram til oktober 2024 («personer med arbeidsforhold»).

Figur 4. Antall personer med hovedjobb og antall personer med arbeidsforhold per juni 2022 som gjenfinnes i påfølgende måneder. Kilde: SSB registerdata, egne beregninger

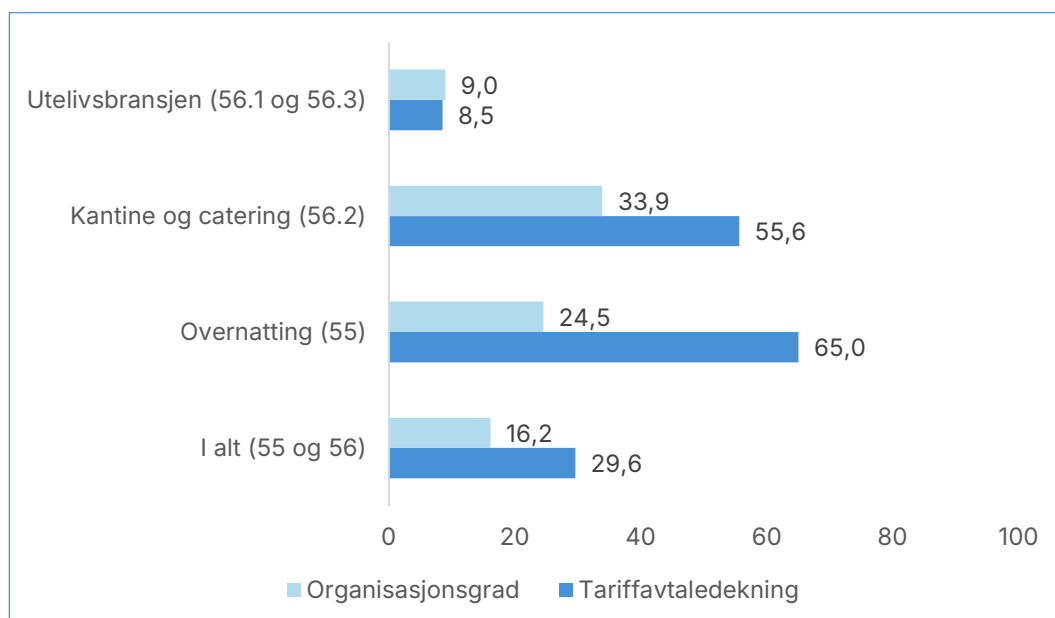
Av de 68 800 sysselsatte med hovedstilling i utelivsbransjen per juni 2022, jobbet 60 prosent fortsatt i samme bransje ett år seinere (juni 2023) og 44 prosent to år seinere (juni 2024). Med andre ord kjennetegnes utelivsbransjen av høy grad av gjennomstrømming, der arbeidstakere jobber i bransjen i en begrenset periode. Ødegård et al. (2020) fant en lignende utvikling for perioden 2016 til 2018.

7 Organisasjonsgrad og tariffavtaledekning

Utelivsbransjen har tradisjonelt hatt lav organisasjonsgrad og tariffavtaledekning. Andelen fagorganiserte var på 9 prosent i 2022⁵ og 8,5 prosent av arbeidstakerne var omfattet av en tariffavtale (se figur 5). Organisasjonsgraden gikk opp fra 8 til 9 prosent fra 2018 til 2022, mens tariffavtaledekningen ble redusert fra 10 til 8,5 prosent.

For å beregne organisasjonsgraden er det benyttet opplysninger om kontingentfradrag for fagforeningsmedlemskap. For å regne ut tariffavtaledekningen i bransjen legger vi til grunn andelen lønnstakere sysselsatt i virksomheter som er medlemmer av Fellesordningen for AFP (avtalefestet pensjon).

Figur 5. Anslag på organisasjonsgrad og tariffavtaledekning. Delbransjer innen overnatting og servering 2022. Prosent. Kilde: SSB registerdata, egne beregninger

Til sammenligning var organisasjonsgraden innen overnatting og servering i alt på 16,2 prosent i 2022 og tariffavtaledekningen var på om lag 30 prosent. I 2018 var andelen fagorganiserte for hele overnattings- og serveringsbransjen på 18 prosent, mens tariffavtaledekningen har holdt seg stabil på om lag 30 prosent. Det har med andre ord ikke vært store endringer i perioden fra 2018 til 2022.

⁵ I datagrunnlaget mangler vi oppdaterte opplysninger om tariffavtale og organisasjonsgrad for 2023, og derfor vises det tall for 2022.

8 Lønn

I uteliv er det som vist lav organisasjonsgrad og tariffavtaledekning, og det er også en tradisjonell lavtlønnsbransje. Riksavtalen, som gjelder for alle ansatte innenfor overnatting, servering og catering på land, ble allmenngjort fra 1. januar 2018. Allmenngjøring betyr at deler av en landsomfattende tariffavtale gjøres gjeldende for alle som jobber innenfor området – i praksis er det en minstelønnsbestemmelse.

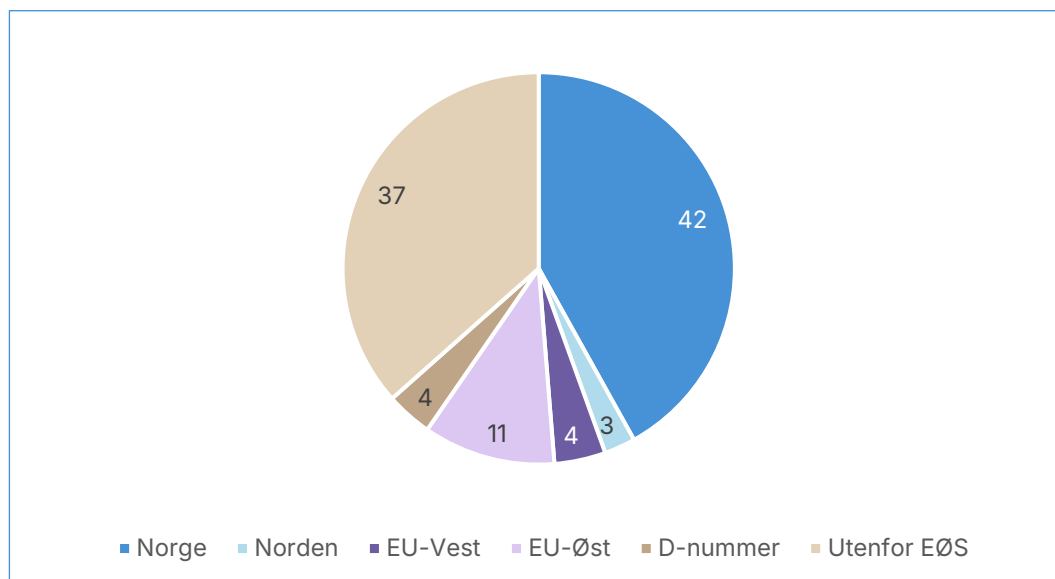
I dette kapitlet ser vi først nærmere på fordelingen av lønnsforhold etter arbeidstakernes landbakgrunn innenfor overnatting og servering i alt. Deretter ser vi på fordeling av lønnsforhold i henhold til allmenngjort minstelønn for enkelte yrkesgrupper i overnatting og servering. Når grupper består av få observasjoner, kan endringer i gruppestørrelsen over tid skyldes tilfeldigheter. For å unngå at dette preger resultatene våre, ser vi på lønnsforhold fra overnatting og servering i alt (altså ikke bare restauranter og barer). Dette er i tråd med dataavgrensningen i Ødegård et al. (2020), og det muliggjør at resultatene for 2023 er direkte sammenlignbare med resultatene for 2018.

8.1 Fordeling av lønnsforhold etter landbakgrunn

Figur 6 viser hvordan lønnsforholdene i overnatting og servering fordeles etter lønnstakernes landbakgrunn i 2023. I motsetning til tabell 4 er alle arbeidstakere i overnatting og servering inkludert her (ikke bare uteliv definert som restauranter og barer). Her ser vi kun på arbeidstakere i aldersintervallet 20–66 år, og lønnsforhold med avtalt arbeidstid over 50 timer per uke er utelatt, ettersom det trolig skyldes feilregistrering.

Lønnstakere født i Norge utgjør 42 prosent av alle lønnsforholdene i 2023. Den nest største gruppa, på 37 prosent, er lønnsforhold for personer fra land utenfor EØS. Arbeidstakere fra land i Sentral- og Øst-Europa utgjør 11 prosent av lønnsforholdene. Dette er trolig et lavt anslag, ettersom de fleste ikke-bosatte lønnstakerne (registrert med d-nummer av skattemyndighetene) er fra disse landene.

Figur 6. Prosentvis andel av lønnsforhold etter fødeland, arbeidstakere i alderen 20–66 år. Overnatting og servering i 2023 (n = 100 325). Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger

De viktigste endringene sammenlignet med 2018 er at lønnstakere født i Norge utgjør en lavere andel lønnsforhold i 2023 (48 versus 42 prosent), mens personer fra land utenfor EØS utgjør en større andel av lønnsforholdene (37 versus 28 prosent). Ikke-bosatte lønnstakere (d-nummer) hadde også en lavere andel av lønnsforholdene i 2023 (fire prosent) enn i 2018 (seks prosent). Arbeidstakere fra Norden og EØS-land fra Vest-Europa står for henholdsvis tre og fire prosent av lønnsforholdene i utelivsbransjen i 2023. Dette er om lag samme nivå som i 2018 (begge gruppene utgjorde 4 prosent).

8.2 Fordeling av lønnsforhold i forhold til allmenngjort minstesats

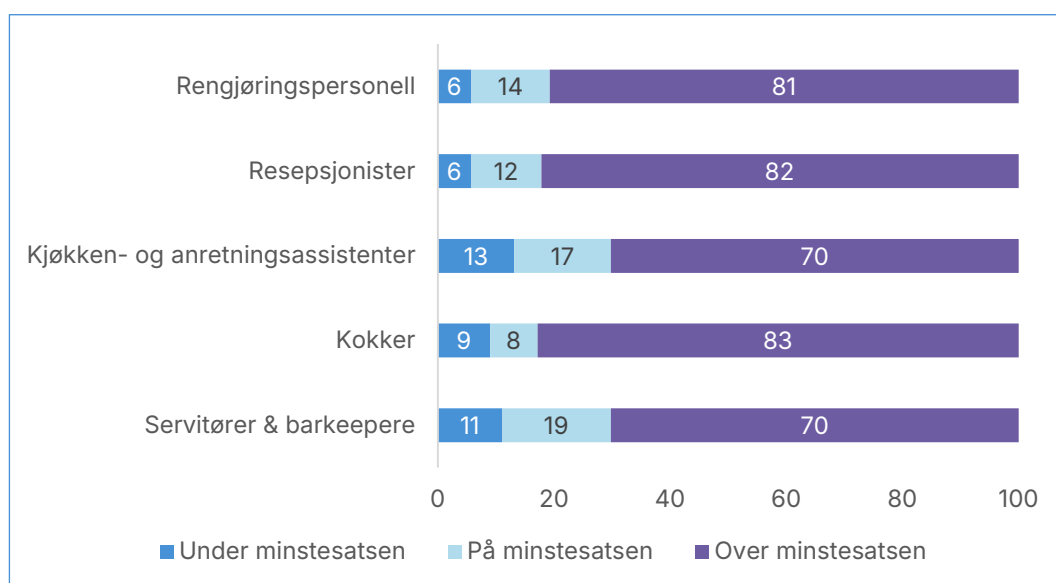
Hovedhensikten med allmenngjorte tariffavtaler er å sikre at utenlandske arbeidstakere får lønnsvilkår på tilsvarende nivå som norske arbeidstakere, samt å hindre konkurransevridning i markedet. I 2017, altså året før allmenngjøringen ble vedtatt, var det 25 prosent av arbeidstakerne innenfor overnatting og servering som lå under minstesatsen i tariffavtalen (Riksavtalen). Etter at allmenngjøringsvedtaket trådte i kraft i 2018, var andelen som lå under minstesatsen redusert til 11 prosent (Ødegård et al., 2020).

Figur 7 viser hvor stor andel av lønnsforholdene i ulike yrkesgrupper innen Overnattings- og Serveringsvirksomhet (Nace 55 og 56) som har en avtalt timelønn under, på eller over den allmenngjorte minstesatsen i 2023.

Den allmenngjorte satsen som gjaldt i november 2023 på 190,79 kroner utgjør målepunktet for datagrunnlaget til lønnsstatistikken. Jobbforhold med avrundet timelønn på 190 og 191 kroner per time er definert som lønnsforhold med lønn «på minstesatsen» i 2023. Lønn under 190 kroner per time tilsier en timelønn «under minstesatsen», og lønn over 191 kroner per timer tilsier en timelønn «over minstesatsen».

Vi regner timelønnen med utgangspunkt i avtalt månedslønn⁶ til en heltidsekvivalent stilling. Avtalt månedslønn til en heltidsekvivalent stilling er egentlig et mål på lønn per tidsenhet, uavhengig av hvor stor stillingsprosent lønnstakeren har, altså gjeldende månedslønn dersom lønnstakeren hadde en 100 prosent stilling. I beregningen legger vi til grunn at en stilling på 100 prosent er det samme som 162,5 timer per måned (dvs. 37,5 timer * 4,33 uker).

Figur 7. Andel med avtalt time lønn under, på eller over allmenngjort minstelønnsats 2023 (n = 100325). Prosent

Merknad: Figuren viser fordelingen til lønnsforholdene i forhold til allmenngjort minstesats fra Riksavtalen. Næringsområde er Overnattingsvirksomhet (Nace 55) og Serveringsvirksomhet (Nace 56). Yrkesgruppene er definert i henhold til yrkesklassifisering (STYRK98), rengjøringspersonell (9132), resepsjonister (4222), kjøkken- og anretningsassistenter (9133), kokker (5122), servitører og barkeepere (5123).

Kilde: Registerdata fra SSB, egne beregninger.

Figur 7 viser at det er en betydelig andel av lønnsforholdene innen «Overnattings- og Serveringsvirksomhet» med avtalt timelønn under den allmenngjorte minstesatsen i Riksavtalen. Andelen er lavest blant rengjøringspersonell og resepsjonister, på seks prosent, og høyest blant kjøkken- og anretningsassistenter, på 13 prosent. At noen er registrert med avtalt timelønn under den allmenngjorte minstesatsen kan skyldes at noen lønnstakere får en ulovlig lav timelønn, men det kan også skyldes feilregistrering i statistikken. Med vårt datagrunnlag er det ikke mulig å skille mellom disse to mulighetene.

Det er også stor variasjon i hvor stor andel som har timelønn på minstesatsen. Det varierer fra åtte prosent blant kokkene til 19 prosent blant servitører og barkeepere.

⁶ SSB definerer avtalt månedslønn på denne måten: «Omfatter den faste bruttolønnen som utbetales ved tellingstidspunktet enten den er definert som time-, måneds-, 14 dagers- eller ukelønn, og blir ofte betegnet som regulativlønn eller fast grunnlønn. Kvalifikasjonstillegg/kompetansetillegg og andre faste personlige tillegg er inkludert.» [\[Link\]](#)

Sammenlignet med resultatene fra 2018 (Ødegård et al., 2020) er det en reduksjon i andelen med timelønn under minstesatsen for alle yrkesgrupper unntatt kjøkken- og anrettingsassistenter. For denne gruppa er andelen med lønn under minstesatsen – 13 prosent – uendret fra 2018 til 2023 (se tabell 6). Andelen som har en timelønn over minstelønnsatsen er i denne perioden redusert for rengjøringspersonell, resepsjonister og kjøkken- og anrettingsassistenter.

Tabell 6. Andel under, på og over minstesats for ulike yrkesgrupper i 2023 og 2018. Prosent

	Under minstesats 2023	Under minstesats 2018	På minstesats 2023	På minstesats 2018	Over minstesats 2023	Over minstesats 2018
Rengjøringspersonell	6	8	14	5	81	88
Resepsjonister	6	9	12	3	82	87
Kjøkken- og anrettingsassistenter	13	13	17	13	70	74
Kokker	9	11	8	9	83	80
Servitører og barkeepere	11	13	19	13	70	74

9 Oppsummering

Utelivsbransjen var blant de hardest rammede næringene under koronapandemien, med omfattende permitteringer og alvorlige likviditetsproblemer våren 2020. Denne gjennomgangen viser imidlertid at bransjen i stor grad har blitt gjenreist i årene etter pandemien. Ved hjelp av registerdata fra SSB sammenlignes utviklingen i foretak, sysselsetting, omsetning og sentrale kjennetegn ved arbeidsstokken i 2018 og 2023.

Utelivsbransjen, definert som restaurantvirksomhet og drift av barer, har i hovedsak beholdt sin relative posisjon innenfor næringen overnatting og servering. Antall foretak økte fra 7 795 i 2018 til 8 514 i 2023, og antall sysselsatte steg med om lag 6 300 personer i samme periode. Etter et markant fall i sysselsettingen under pandemien tok aktiviteten seg raskt opp, og i 2022–2024 har nivået stabilisert seg noe over førpandemisk nivå.

Omsetningen har hatt en sterk vekst. Samlet omsetning i utelivsbransjen økte fra om lag 46 milliarder kroner i 2018 til nær 66 milliarder kroner i 2023. Det er her ikke tatt hensyn til en høy prisvekst i 2023 (5,5 prosent). I et lengre perspektiv (2015–2023) har utelivsbransjen hatt sterkere vekst i omsetning og lønnskostnader enn både overnatting og detaljhandel, selv om utviklingen var tydelig preget av pandemien i 2020–2021.

Bransjen kjennetegnes fortsatt av en arbeidsstyrke hvor mange har lav eller ukjent utdanning. I 2023 hadde 38 prosent grunnskole som høyeste fullførte utdanning, og 30 prosent hadde videregående utdanning. Om lag 18 prosent har høyere utdanning. Utelivsbransjen fungerer dermed fortsatt som en viktig inngangsport til arbeidslivet, særlig for unge og personer med innvandringsbakgrunn.

Andelen innvandrere blant lønnstakere er høy og relativt stabil over tid. I 2023 utgjorde innvandrere 48 prosent av alle lønnstakere med hovedjobb i bransjen, hvor flertallet er bosatt i Norge. Den største gruppen kommer fra asiatiske land, etterfulgt av innvandrere fra Øst-Europa. Økningen i sysselsettingen fra 2018 til 2023 skyldes særlig flere bosatte innvandrere, mens antallet ikke-bosatte innvandrere har gått noe ned.

Utelivsbransjen er også preget av små stillinger og høy deltidsandel. I 2023 jobbet kun 44 prosent heltid, som er en betydelig nedgang fra 56 prosent i 2018. Over halvparten av de deltidsansatte har svært små stillinger, ofte under ti timer per uke, og kvinner er overrepresentert i de minste stillingene. Bransjen har i tillegg høy turnover: Bare 60 prosent av dem som hadde hovedjobb i utelivsbransjen i juni 2022 var fortsatt i bransjen ett år seinere.

Det er fortsatt lav organisasjonsgrad og tariffavtaledekning. I 2022 var om lag 9 prosent av de ansatte i utelivsbransjen fagorganiserte, og 8,5 prosent omfattet av tariffavtale, klart lavere enn gjennomsnittet for overnatting og servering samlet.

Allmenngjøringen av Riksavtalen fra 2018 har hatt betydning for lønnsnivåene. Andelen lønnsforhold under den allmenngjorte minstesatsen er redusert siden 2018 for de fleste

yrkesgrupper. Blant kjøkken- og anretningsassistenter er andelen med lønn under minstesats den samme i 2018 og 2023.

Samlet sett viser gjennomgangen at utelivsbransjen i stor grad har kommet styrket ut av pandemien når det gjelder aktivitet og omsetning, men at strukturelle utfordringer knyttet til deltidsarbeid, høy gjennomstrømming, lav organisasjonsgrad og tariffavtaledeking og lav lønn fortsatt preger bransjen.

Referanser

Bøckmann, E., Handloegten, S., Huseby, J. S. & Ødegård, A. M. (2024). *Arbeidsmigrasjon i usikre tider. Oppdaterte tall og analyser* (Fafo-notat 2024:15). Fafo.

NHO Reiseliv. (2020). Norsk reiselivsnæring. Situasjonsanalyse. [norsk-reiseliv-i-koronatider-rappopr.pdf](#)

Trygstad, S., Andersen, R. K., Hagen, I. M., Nergaard, H. & Steen J. R. (2014). *Arbeidsforhold i utelivsbransjen* (Fafo-rapport 2014:02). Fafo.

Ødegård, A. M., Andersen, R. K., Jordfald, B., Nergaard, K. & Trygstad, S. C. (2020). *Utelivsbransjen – utvikling i arbeidsforhold etter 2014* (Fafo-rapport 2020:26). Fafo.

Fafo

Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning

Borggata 2B, Oslo

Postboks 2947 Tøyen, 0608 Oslo

Sentralbord: 22 08 85 00

E-post: fafo@fafo.no

fafo.no

